Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

6. november 2018 * [i]

»Appel – statsstøtte – afgørelse, hvorved det erklæres umuligt at tilbagesøge en statsstøtte, der er uforenelig med det indre marked – afgørelse, hvorved det fastslås, at der ikke foreligger statsstøtte – annullationssøgsmål anlagt af konkurrenter til modtagere af statsstøtte – formaliteten – regelfastsættende retsakt, der ikke omfatter gennemførelsesforanstaltninger – umiddelbart berørt – begrebet »absolut umuligt« at tilbagesøge en statsstøtte, der er uforenelig med det indre marked – statsstøttebegrebet – begrebet »virksomhed« og »økonomisk virksomhed««

I de forenede sager C-622/16 P – C-624/16 P,

angående tre appeller i henhold til artikel 56 i statutten for Den Europæiske Unions Domstol, iværksat den 25. november 2016,

Scuola Elementare Maria Montessori Srl, Rom (Italien), ved avvocati E. Gambaro og F. Mazzocchi,

appellant,

de øvrige parter i appelsagen:

Europa-Kommissionen ved D. Grespan, P. Stancanelli og F. Tomat, som befuldmægtigede,

sagsøgt i første instans,

Den Italienske Republik ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocati dello Stato G. De Bellis og S. Fiorentino,

intervenient i første instans (sag C-622/16 P),

Europa-Kommissionen ved P. Stancanelli, D. Grespan og F. Tomat, som befuldmægtigede,

appellant,

de øvrige parter i appelsagen:

Scuola Elementare Maria Montessori Srl, Rom, ved avvocati E. Gambaro og F. Mazzocchi,

sagsøger i første instans,

Den Italienske Republik ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocati dello Stato G. De Bellis og S. Fiorentino,

intervenient i første instans (sag C-623/16 P),

* Processprog: italiensk.

og

Europa-Kommissionen ved P. Stancanelli, D. Grespan og F. Tomat, som befuldmægtigede,

appellant,

de øvrige parter i appelsagen:

Pietro Ferracci, San Cesareo (Italien),

sagsøger i første instans,

Den Italienske Republik ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocati dello Stato G. De Bellis og S. Fiorentino,

intervenient i første instans (sag C-624/16 P),

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling),

sammensat af præsidenten, K. Lenaerts, vicepræsidenten, R. Silva de Lapuerta, afdelingsformændene J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, A. Prechal, T. von Danwitz (refererende dommer) og C. Toader samt dommerne D. Šváby, M. Berger, C.G. Fernlund og C. Vajda,

generaladvokat: M. Wathelet,

justitssekretær: fuldmægtig V. Giacobbo-Peyronnel,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 6. februar 2018,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 11. april 2018,

afsagt følgende

Dom

1 Ved deres appeller i sagerne C-622/16 P og C-623/16 P har Scuola Elementare Maria Montessori Srl og Europa-Kommissionen nedlagt påstand om ophævelse af Den Europæiske Unions Rets dom af 15. september 2016, Scuola Elementare Maria Montessori mod Kommissionen (T-220/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:484), hvorved Retten som ugrundet forkastede det søgsmål, som Scuola Elementare Maria Montessori havde anlagt med påstand om annullation af Kommissionens afgørelse 2013/284/EU af 19. december 2012 om statsstøtte SA.20829 (C 26/2010, ex NN 43/2010 (ex CP 71/2006)) – Ordning vedrørende fritagelse for kommunal ejendomsskat for ejendomme, der benyttes af ikke-kommercielle enheder til specifikke formål gennemført af Italien (EUT 2013, L 166, s. 24, herefter »den omtvistede afgørelse«).

2 Ved sin appel i sag C-624/16 P har Kommissionen ligeledes nedlagt påstand om ophævelse af Rettens dom af 15. september 2016, Ferracci mod Kommissionen (T-219/13, EU:T:2016:485), hvorved Retten som ugrundet forkastede det søgsmål, som Pietro Ferracci havde anlagt med påstand om annullation af den omtvistede afgørelse.

Retsforskrifter

3 I henhold til artikel 1, litra d), i Rådets forordning (EF) nr. 659/1999 af 22. marts 1999 om fastlæggelse af regler for anvendelsen af [artikel 108 TEUF] (EFT 1999, L 83, s. 1) forstås ved »støtteordning« »enhver retsakt, på grundlag af hvilken der uden yderligere gennemførelsesforanstaltninger kan ydes individuel støtte til virksomheder, som inden for denne retsakt defineres generelt og abstrakt, og enhver retsakt på grundlag af hvilken støtte, der ikke er knyttet til et specifikt projekt, kan ydes til en eller flere virksomheder, uden at tidsrummet eller beløbet er nærmere fastsat«.

4 Denne forordnings artikel 14, stk. 1, fastsætter følgende:

»I negative beslutninger om ulovlig støtte bestemmer Kommissionen, at den pågældende medlemsstat skal træffe alle nødvendige foranstaltninger til at kræve støtten tilbagebetalt fra støttemodtageren, i det følgende benævnt »beslutning om tilbagebetaling«. Kommissionen kræver ikke tilbagebetaling af støtten, hvis det vil være i modstrid med et generelt princip i fællesskabslovgivningen.«

Tvisternes baggrund

5 Med henblik på nærværende sag kan baggrunden for tvisterne, således som den fremgår af præmis 1-20 i Rettens dom af 15. september 2016, Scuola Elementare Maria Montessori mod Kommissionen (T-220/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:484), og af 15. september 2016, Ferracci mod Kommissionen (T-219/13, EU:T:2016:485) (herefter samlet »de appellerede domme«), sammenfattes på følgende måde.

6 Pietro Ferracci er indehaver af en »Bed & Breakfast«-hotellejlighed med to værelser. Scuola Elementare Maria Montessori er en privat undervisningsinstitution. I 2006 og 2007 indgav sagsøgerne i første instans klager til Kommissionen, hvori de gjorde gældende, dels at den ændring af anvendelsesområdet for den nationale ordning vedrørende Imposta comunale sugli immobili (kommunal ejendomsskat, herefter »ICI«), som Den Italienske Republik havde foretaget, dels artikel 149, stk. 4, i Testo unico delle imposte sui redditi (konsolideret udgave af lov om indkomstskat, herefter »TUIR«) udgjorde statsstøtte, der var uforenelig med det indre marked.

7 Ændringen af anvendelsesområdet for ICI havde i det væsentlige til formål at fastsætte, at den fritagelse for denne skat, der siden 1992 var blevet indrømmet ikke-kommercielle enheder, som på deres ejendomme udelukkende udøvede aktiviteter vedrørende socialt hjælpearbejde, social sikkerhed, sundhed, uddannelse, logi, kultur, fritid, sport, religion og tro, skulle udvides til ligeledes at omfatte disse aktiviteter »uanset deres eventuelle kommercielle art«. TUIR's artikel 149, stk. 4, fritog i det væsentlige kirkelige institutioner med civilretlig status og amatørsportsklubber fra anvendelsen af de kriterier, der er fastsat for alle andre enheder med henblik på at afgøre, om de mistede egenskaben af ikke-kommerciel enhed.

8 Den 12. oktober 2010 besluttede Kommissionen at indlede den formelle undersøgelsesprocedure i henhold til artikel 108, stk. 2, TEUF vedrørende dels fritagelsen for ICI, dels TUIR's artikel 149, stk. 4.

9 Den 15. februar 2012 meddelte de italienske myndigheder Kommissionen, at de havde til hensigt at vedtage ny lovgivning om kommunal ejendomsskat, og oplyste, at fritagelsen for ICI fra og med den 1. januar 2012 ville blive erstattet af fritagelsen efter den nye ordning vedrørende Imposta municipale unica (den kommunale engangsskat, herefter »IMU«). Denne lovgivning blev vedtaget den 19. november 2012.

10 Den 19. december 2012 vedtog Kommissionen den omtvistede afgørelse, hvori den fastslog, at den indrømmede fritagelse under ICI-ordningen for ikke-kommercielle enheder, som på deres ejendomme udøver specifikke aktiviteter, udgjorde statsstøtte, som var uforenelig med det indre marked, og som

Den Italienske Republik havde gennemført ulovligt i strid med artikel 108, stk. 3, TEUF. Dernæst vurderede Kommissionen, at det, henset til de særlige omstændigheder i den foreliggende sag, ville være absolut umuligt for Den Italienske Republik at tilbagesøge den ulovlige støtte, hvorfor Kommissionen undlod at give pålæg herom i den omtvistede afgørelse. Endelig fandt Kommissionen, at hverken TUIR's artikel 149, stk. 4, eller fritagelsen i henhold til den nye IMU-ordning udgjorde statsstøtte som omhandlet i artikel 107, stk. 1, TEUF.

Søgsmålene for Retten og de appellerede domme

11 Ved stævninger indleveret til Rettens Justitskontor den 16. april 2013 anlagde Pietro Ferracci og Scuola Elementare Maria Montessori sag med påstand om annullation af den omtvistede afgørelse, for så vidt som Kommissionen heri fastslog, at det var umuligt for de italienske myndigheder at tilbagesøge den støtte, som ansås for ulovlig og uforenelig med det indre marked (herefter »den omtvistede afgørelses første del«), at TUIR's artikel 149, stk. 4, ikke udgjorde statsstøtte (herefter »den omtvistede afgørelses anden del«), og at den nye IMU-ordning heller ikke udgjorde statsstøtte (herefter »den omtvistede afgørelses tredje del«).

12 Ved processkrifter indleveret til Rettens Justitskontor den 17. juli 2013 rejste Kommissionen to formalitetsindsigelser, som ved Rettens kendelser af 29. oktober 2014 blev henskudt til afgørelse i forbindelse med behandlingen af sagens realitet.

13 I de appellerede domme fastslog Retten, at de to sager kunne antages til realitetsbehandling i henhold til artikel 263, stk. 4, tredje sætningsled, TEUF, idet den fandt, at den omtvistede afgørelse udgør en regelfastsættende retsakt, som berører Pietro Ferracci og Scuola Elementare Maria Montessori umiddelbart, og som ikke omfatter gennemførelsesforanstaltninger. Med hensyn til realiteten frifandt Retten Kommissionen i begge sager.

Retsforhandlingerne ved Domstolen og parternes påstande i appelsagerne

14 I appelskriftet i sag C-622/16 P har Scuola Elementare Maria Montessori nedlagt følgende påstande:

– Rettens dom af 15. september 2016, Scuola Elementare Maria Montessori mod Kommissionen (T-220/13, ikke i trykt i Sml., EU:T:2016:484), ophæves, og følgelig annulleres den omtvistede afgørelse, for så vidt som Kommissionen heri bestemte, at der ikke skulle gives påbud om tilbagesøgning af den støtte, som var blevet ydet i form af fritagelse for ICI, og fastslog, at foranstaltningerne vedrørende IMU-fritagelse ikke var omfattet af anvendelsesområdet for artikel 107, stk. 1, TEUF.

– Under alle omstændigheder ophæves de dele af den nævnte dom, der vedrører de anbringender i den foreliggende appel, som Domstolen finder begrundede og tager til følge.

– Kommissionen tilpligtes at betale sagsomkostningerne for begge instanser.

15 Kommissionen har, støttet af Den Italienske Republik, nedlagt følgende påstande:

– Appellen forkastes i det hele.

– Appellanten tilpligtes at betale sagsomkostningerne i såvel den foreliggende sag som sagen i første instans.

16 I appelskrifterne i sagerne C-623/16 P og C-624/16 P har Kommissionen, støttet af Den Italienske Republik, nedlagt følgende påstande:

– De appellerede domme ophæves, for så vidt som Retten heri bestemte, at sagerne i første instans kunne antages til realitetsbehandling i henhold til artikel 263, stk. 4, tredje sætningsled, TEUF.

– Søgsmålene i første instans afvises i henhold til artikel 263, stk. 4, andet og tredje sætningsled, TEUF, og Kommissionen frifindes følgelig i det hele.

– Pietro Ferracci og Scuola Elementare Maria Montessori tilpligtes at betale Kommissionens omkostninger i såvel sagen for Retten som den foreliggende sag.

17 Scuola Elementare Maria Montessori har nedlagt følgende påstande:

– Kommissionens appel forkastes i sag C-623/16 P, og dommen af 15. september 2016, Scuola Elementare Maria Montessori mod Kommissionen (T-220/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:484), stadfæstes, for så vist som Retten heri fastslog, at søgsmålet anlagt af Scuola Elementare Maria Montessori kunne antages til realitetsbehandling.

– Kommissionen tilpligtes at betale sagsomkostningerne i den foreliggende sag.

18 Ved Domstolens præsidents kendelse af 11. april 2017 blev sagerne C-622/16 P – C-624/16 P forenet med henblik på såvel den mundtlige forhandling som dommen.

Om Kommissionens appeller i sagerne C-623/16 P og C-624/16 P

19 Til støtte for appellerne i sagerne C-623/16 P og C-624/16 P har Kommissionen, støttet af Den Italienske Republik, fremsat et enkelt anbringende, der består af tre led, hvorved den har gjort gældende, at Retten foretog en urigtig fortolkning og anvendelse af de tre kumulative betingelser, der er fastsat i artikel 263, stk. 4, tredje sætningsled, TEUF.

Første led

Parternes argumenter

20 Kommissionen har gjort gældende, at kvalificeringen af den omtvistede afgørelse som en regelfastsættende retsakt er behæftet med retlige fejl. For det første fandt Retten med urette, at enhver ikke-lovgivningsmæssig almengyldig retsakt nødvendigvis er en regelfastsættende retsakt. For det andet udledte Retten urigtigt af det forhold, at de i den omtvistede afgørelse omhandlede nationale foranstaltninger var almengyldige, at den omtvistede afgørelse var regelfastsættende. For det tredje burde Retten, for så vidt som den omtvistede afgørelses første del vedrørte en snæver personkreds, under alle omstændigheder ikke have fundet, at alle tre dele af den omtvistede afgørelse var almengyldige.

21 Scuola Elementare Maria Montessori har bestridt denne argumentation.

Domstolens bemærkninger

22 For det første skal det bemærkes, at der ved Lissabontraktaten er blevet tilføjet et tredje sætningsled til artikel 263, stk. 4, TEUF, som har lempet betingelserne for at antage annullationssøgsmål, der er anlagt af fysiske og juridiske personer, til realitetsbehandling. Uden at underlægge antagelse til

realitetsbehandling af annullationssøgsmål anlagt af fysiske og juridiske personer betingelsen om at være individuelt berørt åbner dette sætningsled nemlig ligeledes op for dette retsmiddel i forhold til de »regelfastsættende retsakter«, der ikke omfatter gennemførelsesforanstaltninger, og som berører en sagsøger umiddelbart (jf. i denne retning dom af 3.10.2013, Inuit Tapiriit Kanatami m.fl. mod Parlamentet og Rådet, C-583/11 P, EU:C:2013:625, præmis 57).

23 Hvad angår begrebet »regelfastsættende retsakter« har Domstolen tidligere fastslået, at det har en mere begrænset rækkevidde end begrebet »retsakter«, der anvendes i artikel 263, stk. 4, første og andet sætningsled, TEUF, og vedrører almengyldige retsakter, bortset fra lovgivningsmæssige retsakter (jf. i denne retning dom af 3.10.2013, Inuit Tapiriit Kanatami m.fl. mod Parlamentet og Rådet, C-583/11 P, EU:C:2013:625, præmis 58-61).

24 Som generaladvokaten har bemærket i punkt 26 i forslaget til afgørelse, kan Kommissionens fortolkning om, at der findes ikke-lovgivningsmæssige almengyldige retsakter som den omtvistede afgørelse, der ikke er omfattet af begrebet »regelfastsættende retsakt« som omhandlet i artikel 263, stk. 4, tredje sætningsled, TEUF, ikke tiltrædes. Denne fortolkning støttes nemlig på ingen måde af denne bestemmelses ordlyd, tilblivelseshistorie eller formål.

25 Hvad for det første angår denne bestemmelses ordlyd henviser den generelt til »regelfastsættende retsakter« og indeholder ikke en angivelse af, at denne henvisning alene skulle vedrøre visse typer eller underkategorier af disse retsakter.

26 Hvad herefter angår denne bestemmelses tilblivelseshistorie fremgår det af forarbejderne til artikel III-365, stk. 4, i udkastet til en traktat om en forfatning for Europa, hvis indhold er gentaget med samme ordlyd i artikel 263, stk. 4, TEUF, at tilføjelsen af det tredje sætningsled til denne bestemmelse tilsigtede at udvide betingelserne for at antage et annullationssøgsmål til realitetsbehandling med hensyn til fysiske og juridiske personer, og at almengyldige retsakter, for hvilke der skulle opretholdes en snæver tilgang, var lovgivningsmæssige retsakter (jf. bl.a. endelig rapport fra diskussionskredsen vedrørende Domstolens funktionsmåde, Det Europæiske Konvents sekretariat, af 25.3.2003 (CONV 636/03, punkt 22), og følgeskrivelse fra præsidiet til konventet af 12.5.2003 (CONV 734/03, s. 20)).

27 Hvad angår formålet med artikel 263, stk. 4, tredje sætningsled, TEUF består det, som det fremgår af nærværende doms præmis 22, 23 og 26, i en lempelse af betingelserne for at antage annullationssøgsmål, der er anlagt af fysiske og juridiske personer, til prøvelse af alle almengyldige retsakter til realitetsbehandling, bortset fra lovgivningsmæssige retsakter. Den omstændighed, at visse typer eller underkategorier af ikke-lovgivningsmæssige, almengyldige retsakter unddrages denne bestemmelses anvendelsesområde, strider med dette formål.

28 Det skal følgelig fastslås, at begrebet »regelfastsættende retsakt« som omhandlet i artikel 263, stk. 4, tredje sætningsled, TEUF dækker alle almengyldige ikke-lovgivningsmæssige retsakter. Eftersom den omtvistede afgørelse ikke udgør en lovgivningsmæssig retsakt, kunne Retten uden at begå en retlig fejl med henblik på at vurdere denne afgørelses tre deles regelfastsættende karakter nøjes med at vurdere, om disse dele var almengyldige.

29 Det skal i denne forbindelse for det andet bemærkes, at det følger af Domstolens faste praksis, at en retsakt anses for at være almengyldig, når den finder anvendelse på objektivt bestemte situationer og har retsvirkninger for generelt og abstrakt fastlagte persongrupper (dom af 11.7.1968, Zuckerfabrik Watenstedt mod Rådet, 6/68, EU:C:1968:43, s. 605, af 15.1.2002, Libéros mod Kommissionen, C-171/00 P, EU:C:2002:17, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis, og af 17.3.2011, AJD Tuna, C-221/09, EU:C:2011:153, præmis 51 og den deri nævnte retspraksis).

30 I henhold til artikel 1, litra d), i forordning nr. 659/1999 defineres begrebet »støtteordning« som »enhver retsakt, på grundlag af hvilken der uden yderligere gennemførelsesforanstaltninger kan ydes individuel støtte til virksomheder, som inden for denne retsakt defineres generelt og abstrakt, og enhver retsakt, på grundlag af hvilken støtte, der ikke er knyttet til et specifikt projekt, kan ydes til en eller flere virksomheder, uden at tidsrummet eller beløbet er nærmere fastsat«.

31 Hvad angår artikel 263, stk. 4, andet sætningsled, TEUF har Domstolen gentagne gange fastslået, at på området for statsstøtte er Kommissionens afgørelser, som tilsigter at godkende eller forbyde en national ordning, almengyldige. Denne almengyldighed følger af den omstændighed, at sådanne afgørelser finder anvendelse på objektivt afgrænsede situationer og har retsvirkninger for en gruppe personer, der er bestemt generelt og abstrakt (jf. i denne retning dom af 22.12.2008, British Aggregates mod Kommissionen, C-487/06 P, EU:C:2008:757, præmis 31, af 17.9.2009, Kommissionen mod Koninklijke FrieslandCampina, C-519/07 P, EU:C:2009:556, præmis 53 og den deri nævnte retspraksis, og af 28.6.2018, Lowell Financial Services mod Kommissionen, C-219/16 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2018:508, præmis 42 og den deri nævnte retspraksis).

32 Som generaladvokaten har anført i punkt 48 og 49 i forslaget til afgørelse, kan denne retspraksis overføres på artikel 263, stk. 4, tredje sætningsled, TEUF. Spørgsmålet, om en retsakt er almengyldig, vedrører nemlig en objektiv egenskab herved, som ikke kan variere ud fra de forskellige sætningsled i artikel 263, stk. 4, TEUF. Endvidere ville en fortolkning, hvorefter en retsakt både kan være både almengyldig inden for rammerne af artikel 263, stk. 4, andet sætningsled, TEUF og ikke være almengyldig inden for rammerne af artikel 263, stk. 4, tredje sætningsled, TEUF, stride med formålet med tilføjelsen af den sidstnævnte bestemmelse, som er at lempe betingelserne for at antage et annullationssøgsmål, der er anlagt af fysiske eller juridiske personer, til realitetsbehandling.

33 Retten begik således ikke en retlig fejl, da den fastslog, at den omtvistede afgørelses anden og tredje del var almengyldige.

34 Hvad for det tredje angår den omtvistede afgørelses første del er det korrekt, at det følger af Domstolens faste praksis, at et påbud om tilbagesøgning påvirker de pågældende støttemodtagere individuelt, for så vidt som disse fra vedtagelsen af et sådant påbud udsættes for en risiko for, at de indrømmede fordele tilbagesøges, og de følgelig er del af en snæver kreds (jf. i denne retning dom af 19.10.2000, Italien og Sardegna Lines mod Kommissionen, C-15/98 og C-105/99, EU:C:2000:570, præmis 33-35, af 29.4.2004, Italien mod Kommissionen, C-298/00 P, EU:C:2004:240, præmis 39, og af 9.6.2011, Comitato »Venezia vuole vivere« m.fl. mod Kommissionen, C-71/09 P, C-73/09 P og C-76/09 P, EU:C:2011:368, præmis 56).

35 I modsætning til, hvad Kommissionen har gjort gældende, kan det imidlertid ikke udledes af denne retspraksis, at den omtvistede afgørelses første del ikke er almengyldig og dermed regelfastsættende.

36 Det fremgår nemlig af den nævnte retspraksis, at den omstændighed, at denne del berører den snævre kreds af modtagere af den omhandlede støtte individuelt, ikke er til hinder for, at den nævnte del anses for at være almengyldig, for så vidt som den gælder for objektivt fastlagte situationer, og den skaber retsvirkninger over for generelt og abstrakt fastlagte persongrupper.

37 Dette er tilfældet i nærværende sag.

38 Eftersom Kommissionen med den omtvistede afgørelses første del fandt, at der ikke var grundlag for at pålægge tilbagesøgning af den støtte, som var tildelt i medfør af ICI-fritagelsen, selv om den var ulovlig og uforenelig med det indre marked, medførte denne afgørelse nemlig en videreførelse af de konkurrencebegrænsende virkninger af den generelle og abstrakte foranstaltning, som denne fritagelse udgør i forhold til et uafgrænset antal konkurrenter til modtagerne af den støtte, der var tildelt i medfør af denne foranstaltning. Derfor finder den nævnte afgørelse anvendelse på objektivt fastlagte situationer og har retsvirkninger over for generelt og abstrakt afgrænsede personkategorier.

39 Det følger heraf, at Retten med føje fandt, at den omtvistede afgørelses første del var almengyldig. Kommissionens eneste appelanbringendes første led skal derfor forkastes.

Det andet led

Parternes argumenter

40 Kommissionen har gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl, idet den af den omstændighed alene, at Pietro Ferracci og Scuola Elementare Maria Montessori potentielt kunne befinde sig i et konkurrenceforhold med de af de pågældende nationale foranstaltninger begunstigede, sluttede, at de var umiddelbart berørt. Rettens fremgangsmåde er ikke i overensstemmelse med den fremgangsmåde, som Domstolen fulgte i dom af 28. april 2015, T & L Sugars og Sidul Açúcares mod Kommissionen (C-456/13 P, EU:C:2015:284), og af 17.9.2015, Confederazione Cooperative Italiane m.fl. mod Anicav m.fl. (C-455/13 P, C-457/13 P og C-460/13 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2015:616). For at godtgøre, at han er umiddelbart berørt, skal en sagsøger godtgøre, at den anfægtede retsakt har tilstrækkelig konkret indvirkning på dennes situation.

41 Scuola Elementare Maria Montessori har bestridt denne argumentation.

Domstolens bemærkninger

42 Det følger af Domstolens faste praksis, at betingelsen om, at en fysisk eller juridisk person skal være umiddelbart berørt af den afgørelse, der er genstand for søgsmålet, som fastsat i artikel 263, stk. 4, TEUF kræver, at to kriterier er kumulativt opfyldt, nemlig for det første at den anfægtede foranstaltning umiddelbart skal have indvirkning på den pågældendes retsstilling, og for det andet at foranstaltningen ikke må overlade et skøn til adressaterne, der skal gennemføre den, men at gennemførelsen skal ske helt automatisk og udelukkende i medfør af EU-reglerne uden anvendelse af andre mellemkommende regler (dom af 5.5.1998, Glencore Grain mod Kommissionen, C-404/96 P, EU:C:1998:196, præmis 41 og den deri nævnte retspraksis, af 13.10.2011, Deutsche Post og Tyskland mod Kommissionen, C-463/10 P og C-475/10 P, EU:C:2011:656, præmis 66, samt kendelse af 19.7.2017, Lysoform Dr. Hans Rosemann og Ecolab Deutschland mod ECHA, C-666/16 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2017:569, præmis 42).

43 Hvad specifikt angår statsstøttereglerne skal det fremhæves, at deres formål er at sikre konkurrencen (jf. i denne retning dom af 15.6.2006, Air Liquide Industries Belgium, C-393/04 og C-41/05, EU:C:2006:403, præmis 27 og den deri nævnte retspraksis, og af 17.7.2008, Essent Netwerk Noord m.fl., C-206/06, EU:C:2008:413, præmis 60). På dette område gør den omstændighed, at Kommissionens afgørelse fortsat lader de nationale foranstaltninger, om hvilke en sagsøger i en klage til denne institution har gjort gældende, at de ikke var forenelige med dette formål, og at de stillede den pågældende sagsøger i en ugunstig konkurrencestilling, virke i fuldt omfang, det muligt at konkludere, at denne afgørelse påvirker nævnte sagsøgers retsstilling, navnlig dennes ret i henhold til de i EUF-traktaten indeholdte bestemmelser om statsstøtte til ikke at blive udsat for en konkurrence, der fordrejes af de pågældende nationale foranstaltninger (jf. i denne retning dom af 28.1.1986, Cofaz m.fl. mod Kommissionen, 169/84, EU:C:1986:42, præmis 30).

44 Hvad i det foreliggende tilfælde angår det første af de to kriterier, der er nævnt i nærværende doms præmis 42, fandt Retten i det væsentlige i præmis 42 i dom af 15. september 2016, Scuola Elementare Maria Montessori mod Kommissionen (T-220/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:484), og i præmis 45 i dom af 15. september 2016, Ferracci mod Kommissionen (T-219/13, EU:T:2016:485), at dette var opfyldt, eftersom de tjenester, som henholdsvis Pietro Ferracci og Scuola Elementare Maria Montessori

udbød, kunne sammenlignes med de tjenester, som blev udbudt af de af de nationale foranstaltninger begunstigede, der blev vurderet i den omtvistede afgørelse, og at de førstnævnte derfor »[kunne] være […] i et konkurrenceforhold« med de sidstnævnte.

45 Denne argumentation er, som Kommissionen med føje har gjort gældende, behæftet med en retlig fejl.

46 Selv om det ikke under behandlingen af sagens formalitetsspørgsmål tilkommer Unionens retsinstanser at tage endelig stilling til spørgsmål vedrørende den konkurrence, der måtte være mellem en sagsøger og de af de nationale foranstaltninger begunstigede, hvilke foranstaltninger vurderes i Kommissionens afgørelser på området for statsstøtte som den omtvistede afgørelse (jf. i denne retning dom af 28.1.1986, Cofaz m.fl. mod Kommissionen, 169/84, EU:C:1986:42, præmis 28, og af 20.12.2017, Binca Seafoods mod Kommissionen, C-268/16 P, EU:C:2017:1001, præmis 59), kan den umiddelbare påvirkning af en sådan sagsøger således imidlertid ikke udledes af den blotte mulighed for et konkurrenceforhold som det i de appellerede domme fastslåede.

47 For så vidt som betingelsen om at være umiddelbart berørt kræver, at den anfægtede retsakt umiddelbart skal have indvirkning på sagsøgerens retsstilling, er Unionens retsinstanser forpligtet til at efterprøve, om den pågældende på relevant vis har fremført årsagerne til, at Kommissionens afgørelse kunne stille vedkommende i en ugunstig konkurrencesituation og dermed påvirke hans retsstilling.

48 Det skal imidlertid bemærkes, at hvis præmisserne i en dom afsagt af Retten indeholder en tilsidesættelse af EU-retten, men konklusionen er berettiget af andre retlige grunde, bevirker en sådan tilsidesættelse imidlertid ikke, at denne dom skal ophæves, og at præmisserne skal ændres (dom af 26.7.2017, Rådet mod LTTE, C-599/14 P, EU:C:2017:583, præmis 75 og den deri nævnte retspraksis).

49 Dette er tilfældet i nærværende sag.

50 Det fremgår nemlig af Pietro Ferracci og Scuola Elementare Maria Montessoris stævninger for Retten, at de gjorde gældende og fremlagde beviser for, og uden at Kommissionen bestred dette, at deres respektive institutioner lå i umiddelbar nærhed af kirkelige eller religiøse institutioner, som udøvede aktiviteter, der lignede deres, og som således virkede på det samme tjenesteydelsesmarked og på det samme geografiske marked. For så vidt som sådanne institutioner a priori var omfattet af de nationale foranstaltninger, der blev vurderet i den omtvistede afgørelse, skal det fastslås, at Pietro Ferracci og Scuola Elementare Maria Montessori på relevant vis har begrundet, at den omtvistede afgørelse kunne stille dem i en ugunstig konkurrencesituation, og at denne afgørelse derfor havde umiddelbar indvirkning på deres retsstilling, navnlig deres ret til ikke at blive udsat for en konkurrence, der fordrejes af de pågældende foranstaltninger.

51 I modsætning til, hvad Kommissionen har gjort gældende, drages denne konklusion ikke i tvivl ved dom af 28. april 2015, T & L Sugars og Sidul Acúcares mod Kommissionen (C-456/13 P, EU:C:2015:284), og af 17. september 2015, Confederazione Cooperative Italiane m.fl. mod Anicav m.fl. (C-455/13 P, C-457/13 P og C-460/13 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2015:616). Selv om Domstolen i disse domme fastslog, at den omstændighed alene, at bestemmelser vedtaget som led i den fælles landbrugspolitik stiller en sagsøger i en ugunstig konkurrencesituation, ikke i sig selv gør det muligt at konkludere, at disse bestemmelser har indvirkning på denne sagsøgers retsstilling, kan denne retspraksis ikke overføres på søgsmål anlagt af konkurrenter til statsstøttemodtagere.

52 De i ovennævnte præmis omtalte sager vedrørte nemlig ikke statsstøttereglerne, der netop har til formål at sikre konkurrencen som anført i præmis 43 ovenfor.

53 Følgelig opfyldte Pietro Ferracci og Scuola Elementare Maria Montessoris søgsmål det første af de to kriterier omtalt i nærværende doms præmis 42.

54 Hvad angår det andet af disse kriterier fandt Retten i præmis 45 i dom af 15. september 2016, Scuola Elementare Maria Montessori mod Kommissionen (T-220/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:484), og i præmis 48 i dom af 15. september 2016, Ferracci mod Kommissionen (T-219/13, EU:T:2016:485), at den omtvistede afgørelse med såvel sin første, andet og tredje del skabte rent automatiske retsvirkninger i medfør af EU-reglerne uden anvendelse af andre mellemkommende regler. Som generaladvokaten i det væsentlige har anført i punkt 52 i forslaget til afgørelse, er denne betragtning, som Kommissionen ikke har bestridt som led i denne appel, ikke behæftet med en retlig fejl.

55 Det følger heraf, at Retten med føje fastslog, at Pietro Ferracci og Scuola Elementare Maria Montessori var umiddelbart berørte af den omtvistede afgørelse. Kommissionens eneste appelanbringendes andet led skal derfor forkastes.

Om tredje led

Parternes argumenter

56 Kommissionen har gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl ved at fastslå, at de nationale retsakter, der gennemførte de foranstaltninger, som var genstand for den omtvistede afgørelse, omfattede gennemførelsesforanstaltninger i forhold til Pietro Ferracci og Scuola Elementare Maria Montessori. I denne henseende forkastede Retten med urette nævnte institutions argument om, at de kunne have anmodet om at få samme skattemæssige behandling som deres konkurrenter og have indbragt et afslag fra myndighederne for en national retsinstans og i forbindelse hermed anfægtet gyldigheden af den omtvistede afgørelse. Den af Retten fulgte fremgangsmåde er ikke i overensstemmelse med Domstolens praksis udviklet efter dom af 19. december 2013, Telefónica mod Kommissionen (C-274/12 P, EU:C:2013:852).

57 Scuola Elementare Maria Montessori har bestridt denne argumentation.

Domstolens bemærkninger

58 Det følger af Domstolens faste praksis, at udtrykket, »som ikke omfatter gennemførelsesforanstaltninger«, som omhandlet i artikel 263, stk. 4, tredje sætningsled, TEUF skal fortolkes i lyset af formålet med denne bestemmelse, som ifølge dens tilblivelseshistorie består i at forhindre, at en borger skal overtræde retsreglerne for at kunne få adgang til en dommer. Når en regelfastsættende retsakt har umiddelbar indvirkning på en fysisk eller juridisk persons retsstilling uden at kræve gennemførelsesforanstaltninger, risikerer denne person imidlertid at blive frataget en effektiv domstolsbeskyttelse, hvis den pågældende ikke har direkte adgang til at anlægge sag ved Unionens retsinstanser med henblik på at rejse tvivl om denne regelfastsættende retsakts lovlighed. I mangel af gennemførelsesforanstaltninger er en fysisk eller juridisk person – selv om vedkommende er umiddelbart berørt af den omhandlede retsakt – således først i stand til at opnå retslig kontrol af denne akt efter at have tilsidesat bestemmelserne i nævnte retsakt, idet vedkommende kan påberåbe sig, at retsakten er ulovlig, i forbindelse med sager, der rejses over for vedkommende ved de nationale retter (dom af 19.12.2013, Telefónica mod Kommissionen, C-274/12 P, EU:C:2013:852, præmis 27, og 13.3.2018, European Union Copper Task Force mod Kommissionen, C-384/16 P, EU:C:2018:176, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis).

59 Når en regelfastsættende retsakt omfatter gennemførelsesforanstaltninger, er domstolskontrollen med overholdelsen af Unionens retsorden derimod sikret, uanset om nævnte foranstaltninger hidrører fra Unionen eller medlemsstaterne. Fysiske eller juridiske personer, der på grund af de i artikel 263, stk. 4, TEUF fastsatte betingelser for at antage en sag til realitetsbehandling ikke kan anfægte en regelfastsættende EU-retsakt direkte ved Unionens retsinstanser, er beskyttet mod, at en sådan retsakt finder anvendelse på dem, ved muligheden for at anfægte de gennemførelsesforanstaltninger, som

denne retsakt omfatter (dom af 19.12.2013, Telefónica mod Kommissionen, C-274/12 P, EU:C:2013:852, præmis 28, og af 13.3.2018, European Union Copper Task Force mod Kommissionen, C-384/16 P, EU:C:2018:176, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).

60 Når gennemførelsen af nævnte retsakter tilkommer Unionens institutioner, organer, kontorer eller agenturer, kan fysiske eller juridiske personer på de i artikel 263, stk. 4, TEUF fastsatte betingelser indbringe et direkte søgsmål for Unionens retsinstanser til prøvelse af gennemførelsesakterne og i medfør af artikel 277 TEUF til støtte for dette søgsmål påberåbe sig, at den pågældende grundlæggende retsakt er ulovlig. Når gennemførelsen påhviler medlemsstaterne, kan disse personer påberåbe sig den pågældende grundlæggende retsakts ugyldighed for de nationale domstole og foranledige disse til at forelægge Domstolen præjudicielle spørgsmål herom i henhold til artikel 267 TEUF (dom af 19.12.2013, Telefónica mod Kommissionen, C-274/12 P, EU:C:2013:852, præmis 29, og af 13.3.2018, European Union Copper Task Force mod Kommissionen, C-384/16 P, EU:C:2018:176, præmis 37 og den deri nævnte retspraksis).

61 Domstolen har endvidere gentagne gange fastslået, at der med henblik på at vurdere, om en regelfastsættende retsakt omfatter gennemførelsesforanstaltninger, tages udgangspunkt i situationen for den person, der påberåber sig søgsmålsretten i henhold til artikel 263, stk. 4, tredje sætningsled, TEUF. Det er således irrelevant, om den omhandlede retsakt omfatter gennemførelsesforanstaltninger med hensyn til andre retsundergivne. Der skal som led i denne vurdering endvidere alene henvises til søgsmålets genstand (jf. i denne retning dom af 19.12.2013, Telefónica mod Kommissionen, C-274/12 P, EU:C:2013:852, præmis 30 og 31, af 27.2.2014, Stichting Woonpunt m.fl. mod Kommissionen, C-132/12 P, EU:C:2014:100, præmis 50 og 51, og af 13.3.2018, European Union Copper Task Force mod Kommissionen, C-384/16 P, EU:C:2018:176, præmis 38 og 39 og den deri nævnte retspraksis).

62 I det foreliggende tilfælde skal det, for så vidt som Pietro Ferracci og Scuola Elementare Maria Montessoris søgsmål tilsigtede at opnå en annullation af den omtvistede afgørelses første del, som generaladvokaten har anført i punkt 69 i forslaget til afgørelse, fastslås, at realiseringen af retsvirkningerne af den omtvistede afgørelse om ikke at pålægge tilbagesøgning af den støtte, der blev anset for ulovlig og uforenelig med det indre marked, som var genstand for denne første del, ikke nødvendiggjorde nogen gennemførelsesforanstaltning i forhold til Pietro Ferracci og Scuola Elementare Maria Montessori, der kunne gøres til genstand for retslig prøvelse for Unionens retsinstanser eller de nationale retter. Retten konkluderede derfor med føje, at denne del ikke omfattede gennemførelsesforanstaltninger som omhandlet i artikel 263, stk. 4, tredje sætningsled, TEUF i forhold til Pietro Ferracci og Scuola Elementare Maria Montessori. Kommissionen har i øvrigt ikke fremført noget specifikt argument, der kan rejse tvivl om denne konklusion.

63 Hvad angår den omtvistede afgørelses anden og tredje del, hvorved Kommissionen fandt, at TUIR's artikel 149, stk. 4, og den ved IMU-ordningen fastsatte fritagelse ikke udgør statsstøtte som omhandlet i artikel 107, stk. 1, TEUF, skal det bemærkes, at Domstolen ganske vist flere gange har fastslået, at nationale bestemmelser om indførelse af en støtteordning og de retsakter, der gennemfører disse bestemmelser, såsom en skatteopgørelse, i forhold til støttemodtagere udgør gennemførelsesforanstaltninger, som omfatter en afgørelse, hvorved den nævnte ordning erklæres uforenelig med det indre marked, eller denne ordning erklæres forenelig med dette marked, såfremt tilsagn, som den pågældende medlemsstat har påtaget sig, overholdes (jf. i denne retning dom af 19.12.2013, Telefónica mod Kommissionen, C-274/12 P, EU:C:2013:852, præmis 35 og 36, af 27.2.2014, Stichting Woonpunt m.fl. mod Kommissionen, C-132/12 P, EU:C:2014:100, præmis 52 og 53, og af 27.2.2014, Stichting Woonlinie m.fl. mod Kommissionen, C-133/12 P, EU:C:2014:105, præmis 39 og 40).

64 Denne retspraksis kan forklares med, at en støttemodtager, for så vidt som den pågældende opfylder betingelserne i henhold til national ret for at være støtteberettiget, kan anmode de nationale myndigheder om at tildele ham den støtte, som den ville være blevet tildelt, hvis der forelå en

ubetinget afgørelse, hvorved denne ordning blev erklæret forenelig med det indre marked, og kan anfægte en retsakt om afvisning af en sådan anmodning for de nationale retter under påberåbelse af, at Kommissionens afgørelse – hvorved den pågældende ordning blev erklæret uforenelig med det indre marked eller forenelig med dette marked, såfremt tilsagn, som den pågældende medlemsstat har påtaget sig, overholdes – var ugyldig, for at foranledige disse retter til at forelægge Domstolen præjudicielle spørgsmål om gyldigheden heraf (jf. i denne retning dom af 19.12.2013, Telefónica mod Kommissionen, C-274/12 P, EU:C:2013:852, præmis 36 og 59, og kendelse af 15.1.2015, Banco Bilbao Vizcaya Argentaria og Telefónica mod Kommissionen, C-587/13 P og C-588/13 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2015:18, præmis 49 og 65).

65 Denne retspraksis kan imidlertid ikke overføres på situationen for konkurrenter til de af en national foranstaltning begunstigede, hvilken foranstaltning er blevet anset for ikke at udgøre statsstøtte som omhandlet i artikel 107, stk. 1, TEUF, såsom Pietro Ferracci og Scuola Elementare Maria Montessori. Situationen for en sådan konkurrent er nemlig anderledes end for støttemodtagerne som omhandlet i denne retspraksis, idet denne konkurrent ikke opfylder betingelserne i henhold til den pågældende nationale foranstaltning for at være berettiget til den i nævnte ordning fastsatte støtte.

66 På denne baggrund ville det, som generaladvokaten har anført i punkt 71 i forslaget til afgørelse, være kunstigt at forpligte denne konkurrent til at ansøge de nationale myndigheder om at få tildelt denne støtte og anfægte afgørelsen om afslag på denne anmodning for en domstol for at foranledige denne til at spørge Domstolen om gyldigheden af Kommissionens afgørelse om den nævnte foranstaltning.

67 Retten fastslog derfor med føje, at den omtvistede afgørelse hverken i den anden eller den tredje del omfattede gennemførelsesforanstaltninger i forhold til Scuola Elementare Maria Montessori og Pietro Ferracci.

68 Kommissionens eneste appelanbringendes tredje led skal derfor forkastes, og dermed forkastes disse appeller i det hele.

Om Scuola Elementare Maria Montessoris appel i sag C-622/16 P

Det første anbringende

Parternes argumenter

69 Scuola Elementare Maria Montessoris første anbringende, hvorved nævnte institution har foreholdt Retten, at den fastslog, at den omtvistede afgørelses første del er gyldig, består af fire led. Med det første led har Scuola Elementare Maria Montessori gjort gældende, at Retten tilsidesatte artikel 108 TEUF, artikel 14, stk. 1, i forordning nr. 659/1999 og artikel 4, stk. 3, TEU ved at indrømme Kommissionen ret til allerede under den formelle undersøgelsesprocedure, og ikke først ved gennemførelsen af et påbud om tilbagesøgning, at fastslå, at det var absolut umuligt at tilbagesøge den ulovlige støtte. At det er absolut umuligt at tilbagesøge en ulovlig støtte, udgør ikke et generelt retsprincip som omhandlet i artikel 14, stk. 1, andet punktum, i forordning nr. 659/1999.

70 Med det andet og det tredje led har Scuola Elementare Maria Montessori gjort gældende, at Retten fortolkede begrebet »absolut umulighed« urigtigt ved at fastslå, at den omtvistede afgørelses første del var gyldig, for så vidt som Kommissionen alene af den omstændighed, at det var umuligt at indhente de oplysninger, der var nødvendige for tilbagesøgningen af den pågældende ulovlige støtte, fra de italienske matrikel- og skattedatabaser, udledte, at det var absolut umuligt at tilbagesøge denne støtte. En sådan omstændighed udgjorde en rent national vanskelighed, som i henhold til Domstolens praksis ikke gjorde det muligt at konkludere, at det var absolut umuligt at tilbagesøge den nævnte støtte.

71 Retten tilsidesatte endvidere fordelingen af bevisbyrden ved at forkaste Scuola Elementare Maria Montessoris argumenter om, at der fandtes alternative metoder, der gjorde det muligt at tilbagesøge den pågældende støtte. Ifølge Scuola Elementare Maria Montessori påhvilede det ikke denne institution at påvise, at det var muligt at tilbagesøge denne støtte, men derimod tilkom det Den Italienske Republik skulle samarbejde loyalt med Kommissionen ved at angive de alternative metoder, der gav mulighed for en, eventuelt kun delvis, tilbagesøgning af denne støtte.

72 Med det fjerde led har Scuola Elementare Maria Montessori foreholdt Retten, at den gengav beviserne urigtigt ved at fastslå, at det var umuligt at opnå de oplysninger, som var nødvendige for tilbagesøgningen af støtten, fra de italienske matrikel- og skattedatabaser.

73 Heroverfor har Kommissionen, støttet af Den Italienske Republik, anført, at hvad angår det første led er det forhold, at der ikke blev givet påbud om tilbagesøgning af støtten i den omtvistede afgørelse, i overensstemmelse med artikel 14, stk. 1, i forordning nr. 659/1999, hvorefter Kommissionen ikke kan kræve tilbagesøgning af en ulovlig støtte, hvis det vil være i modstrid med et generelt princip i EU-lovgivningen. Ifølge det generelle retsprincip, hvorefter »ingen er forpligtet til at gøre det umulige«, kunne Kommissionen ikke pålægge en forpligtelse, hvis gennemførelse er objektivt og absolut umulig at foretage.

74 Hvad angår det andet og det tredje led har Kommissionen gjort gældende, at det forhold, at det er absolut umuligt at tilbagesøge den ulovlige støtte, ligeledes kan følge af national lovgivning. Argumentationen vedrørende eksistensen af alternative metoder, som havde gjort det muligt at tilbagesøge den pågældende støtte, rejser tvivl om vurderingen af de faktiske omstændigheder, som ikke kan være genstand for en appel. Bevisbyrden for at godtgøre, at der findes sådanne metoder, påhvilede i overensstemmelse med de generelle principper Scuola Elementare Maria Montessori, som havde påberåbt sig, at der findes de nævnte metoder.

75 Hvad angår det fjerde led bør argumentet om en urigtig gengivelse af beviserne afvises, og det bør under alle omstændigheder forkastes som ugrundet.

Domstolens bemærkninger

76 Hvad angår appelanbringendets første led skal det bemærkes, at det følger af artikel 14, stk. 1, i forordning (EF) nr. 659/1999, at Kommissionen i negative beslutninger om ulovlig støtte bestemmer, at den pågældende medlemsstat skal træffe alle nødvendige foranstaltninger til at kræve støtten tilbagebetalt fra støttemodtageren.

77 I denne henseende følger det af fast retspraksis, at vedtagelsen af et påbud om tilbagesøgning af ulovlig støtte er en logisk og normal følge af, at støtten er fundet ulovlig. Hovedformålet med et sådant påbud er nemlig at fjerne den konkurrencefordrejning, som er forårsaget af den konkurrencefordel, der er opnået ved den ulovlige støtte (jf. i denne retning dom af 15.12.2005, Unicredito Italiano, C-148/04, EU:C:2005:774, præmis 113 og den deri nævnte retspraksis, af 1.10.2015, Electrabel og Dunamenti Erőmű mod Kommissionen, C-357/14 P, EU:C:2015:642, præmis 111 og den deri nævnte retspraksis, og af 21.12.2016, Kommissionen mod Aer Lingus og Ryanair Designated Activity, C-164/15 P og C-165/15 P, EU:C:2016:990, præmis 116).

78 I henhold til artikel 14, stk. 1, andet punktum, i forordning nr. 659/1999 kræver Kommissionen imidlertid ikke tilbagebetaling af støtten, hvis det vil være i modstrid med et generelt princip i EU-lovgivningen.

79 Som generaladvokaten har anført i punkt 107 og 110 i forslaget til afgørelse, er princippet om, at »ingen er forpligtet til at gøre det umulige«, et generelt princip i EU-retten (jf. i denne retning dom af 3.3.2016, Daimler, C-179/15, EU:C:2016:134, præmis 42).

80 Selv om det fremgår af Domstolens faste praksis, at den eneste indsigelse, som kan gøres gældende af en medlemsstat i et af Kommissionen anlagt traktatbrudssøgsmål i henhold til artikel 108, stk. 2, TEUF, er indsigelsen om, at det er absolut umuligt at gennemføre denne institutions beslutning om tilbagesøgning af den omhandlede støtte korrekt (jf. i denne retning dom af 15.1.1986, Kommissionen mod Belgien, 52/84, EU:C:1986:3, præmis 14, af 1.6.2006, Kommissionen mod Italien, C-207/05, ikke trykt i Sml., EU:C:2006:366, præmis 45, og af 9.11.2017, Kommissionen mod Grækenland, C-481/16, ikke trykt i Sml., EU:C:2017:845, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis), vedrører denne retspraksis imidlertid alene de anbringender, som den nævnte medlemsstat kan påberåbe sig mod et af Kommissionen vedtaget påbud om tilbagesøgning, og ikke spørgsmålet om, hvorvidt det forhold, at det var absolut umuligt at tilbagesøge den pågældende støtte, eventuelt allerede kan fastslås under den formelle undersøgelsesprocedure.

81 Scuola Elementare Maria Montessoris argumentation om, at det først efter vedtagelsen af et påbud om tilbagesøgning kan konstateres, at det er absolut umuligt at tilbagesøge den ulovlige støtte, strider med artikel 14, stk. 1, andet punktum, i forordning nr. 659/1999, hvorefter Kommissionen ikke vedtager et påbud om tilbagesøgning, hvis det vil være i modstrid med et generelt princip i EU-lovgivningen.

82 I denne forbindelse har Domstolen tidligere fastslået, at Kommissionen ikke kan vedtage et påbud om tilbagesøgning, hvis gennemførelse det allerede ved påbuddets vedtagelse var objektivt og absolut umuligt at realisere, da dette i så fald ville være ugyldigt (jf. i denne retning dom af 17.6.1999, Belgien mod Kommissionen, C-75/97, EU:C:1999:311, præmis 86).

83 For så vidt som Scuola Elementare Maria Montessori ligeledes har støttet det første appelanbringendes første led på princippet om loyalt samarbejde, skal det bemærkes, at dette princip i henhold til artikel 4, stk. 3, TEU gælder under hele proceduren for undersøgelse af en foranstaltning i medfør af de EU-retlige bestemmelser om statsstøtte (jf. i denne retning dom af 15.11.2011, Kommissionen og Spanien mod Government of Gibraltar og Det Forenede Kongerige, C-106/09 P og C-107/09 P, EU:C:2011:732, præmis 147 og den deri nævnte retspraksis, og af 21.12.2016, Club Hotel Loutraki m.fl. mod Kommissionen, C-131/15 P, EU:C:2016:989, præmis 34).

84 Såfremt den berørte medlemsstat som i det foreliggende tilfælde under den formelle undersøgelsesprocedure gør gældende, at tilbagesøgning er absolut umulig, forpligter princippet om loyalt samarbejde således denne medlemsstat til på dette tidspunkt at forelægge de grunde, der støtter denne antagelse, Kommissionen til vurdering, og Kommissionen har pligt til at undersøge disse grunde grundigt. I modsætning til, hvad Scuola Elementare Maria Montessori har gjort gældende, pålægger dette princip således ikke Kommissionen at lade enhver afgørelse, hvorved ulovlig støtte erklæres uforenelig med fællesmarkedet, ledsage af et påbud om tilbagesøgning, men forpligter den til at tage hensyn til de argumenter, som den berørte medlemsstat forelægger den vedrørende eksistensen af en absolut umulighed for tilbagesøgning.

85 Det følger heraf, at det første appelanbringendes første led skal forkastes.

86 Hvad angår dette anbringendes fjerde led skal det bemærkes, at en appellant i henhold til artikel 256 TEUF, artikel 58, stk. 1, i statutten for Den Europæiske Unions Domstol og artikel 168, stk. 1, litra d), i Domstolens procesreglement præcist skal angive, hvilke beviser Retten har gengivet urigtigt, og påvise de fejl i undersøgelsen, der efter appellantens opfattelse har foranlediget denne urigtige gengivelse. Det følger endvidere af Domstolens faste praksis, at en urigtig gengivelse af omstændighederne skal fremgå på åbenbar vis af sagsakterne, uden at det skal være fornødent at foretage en fornyet vurdering af de faktiske omstændigheder og beviserne (jf. i denne retning dom af 9.6.2011, Comitato »Venezia vuole vivere« m.fl. mod Kommissionen, C-71/09 P, C-73/09 P og C-76/09 P, EU:C:2011:368, præmis 152 og 153, og af 8.3.2016, Grækenland mod Kommissionen, C-431/14 P, EU:C:2016:145, præmis 32 og den deri nævnte retspraksis).

87 I det foreliggende tilfælde har Scuola Elementare Maria Montessori som led i dette fjerde led alene henvist til Kommissionens svar af 17. september 2015 på Rettens spørgsmål som led i en foranstaltning med henblik på sagens tilrettelæggelse, der er nævnt i præmis 100 i dom af 15. september 2016, Scuola Elementare Maria Montessori mod Kommissionen (T-220/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:484), hvori Kommissionen redegjorde for bestemmelserne i italiensk lovgivning vedrørende skattedatabaserne.

88 Det skal for det første bemærkes, at Scuola Elementare Maria Montessori på ingen måde har anfægtet fremlæggelsen af det materielle indhold af dette bevis, som det fremgår af denne doms præmis 101 og 102, men blot har draget Rettens vurdering af dette bevis i tvivl. For det andet har Scuola Elementare Maria Montessori ikke godtgjort, hvorledes Rettens vurdering af, at de italienske skattedatabaser hverken gav mulighed for med tilbagevirkende kraft at spore de aktiviteter, som blev udøvet af de enheder, der var begunstigede af ICI-fritagelsen for deres ejendomme, eller at beregne størrelsen af de ulovligt opnåede fritagelser, var åbenbart urigtig.

89 Det første appelanbringendes fjerde led kan dermed ikke tiltrædes.

90 Hvad angår dette anbringendes andet og tredje led, som skal undersøges samlet, skal det bemærkes, at det følger af Domstolens faste praksis vedrørende traktatbrudssøgsmål, som anlægges som følge af en overtrædelse af en afgørelse om tilbagesøgning af ulovlig støtte, at en medlemsstat, der støder på uforudsete og uforudsigelige vanskeligheder eller får kendskab til følger, der ikke er forudset af Kommissionen, bør forelægge Kommissionen disse problemer til vurdering med forslag om passende ændringer af den pågældende afgørelse. I så fald skal medlemsstaten og Kommissionen, i henhold til princippet om loyalt samarbejde, samarbejde efter bedste evne med henblik på at overvinde vanskelighederne, idet EUF-traktatens bestemmelser fuldt ud skal overholdes, særligt støttereglerne (jf. i denne retning dom af 2.7.2002, Kommissionen mod Spanien, C-499/99, EU:C:2002:408, præmis 24, og af 22.12.2010, Kommissionen mod Italien, C-304/09, EU:C:2010:812, præmis 37 og den deri nævnte retspraksis).

91 Betingelsen om, at det er absolut umuligt at gennemføre en afgørelse, er imidlertid ikke opfyldt, når den sagsøgte medlemsstat har begrænset sig til at underrette Kommissionen om de retlige, politiske eller praktiske nationale vanskeligheder, som kan tilregnes de nationale myndigheder eller disses undladelser, som gennemførelsen af den pågældende afgørelse indebærer, uden at have gjort noget reelt forsøg på at tilbagesøge støtten hos de pågældende virksomheder og uden at foreslå Kommissionen sådanne alternative metoder til gennemførelse af denne afgørelse, som ville have gjort det muligt at overvinde disse vanskeligheder (jf. i denne retning dom af 13.11.2008, Kommissionen mod Frankrig, C-214/07, EU:C:2008:619, præmis 50, og af 12.2.2015, Kommissionen mod Frankrig, C-37/14, ikke trykt i Sml., EU:C:2015:90, præmis 66 og den deri nævnte retspraksis).

92 Denne retspraksis finder anvendelse mutatis mutandis på vurderingen under den formelle undersøgelsesprocedure af, om det er absolut umuligt at tilbagesøge den ulovlige støtte. En medlemsstat, som på dette trin af sagsbehandlingen støder på vanskeligheder med at tilbagesøge den pågældende støtte, skal således forelægge Kommissionen disse vanskeligheder til vurdering og samarbejde loyalt med denne institution med henblik på at overvinde vanskelighederne, bl.a. ved at foreslå alternative metoder, der giver mulighed for, eventuelt blot delvis, tilbagesøgning af denne støtte. Under alle omstændigheder er Kommissionen forpligtet til at foretage en grundig undersøgelse af de påberåbte vanskeligheder og de foreslåede alternative metoder til tilbagesøgning. Det er således kun, når Kommissionen efter en grundig undersøgelse konstaterer, at der ikke foreligger alternative metoder, der gør selv delvis tilbagesøgning af den pågældende ulovlige støtte mulig, at denne tilbagesøgning kan anses for at være objektivt og absolut umulig at foretage.

93 I det foreliggende tilfælde fremgår det af præmis 76 og 85 i Rettens dom af 15. september 2016, Scuola Elementare Maria Montessori mod Kommissionen (T-220/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:484), at Kommissionen i den omtvistede afgørelses første del begrænsede sig til at udlede af den omstændighed

alene, at det var umuligt at indhente de oplysninger, der var nødvendige for tilbagesøgningen af denne støtte fra de italienske matrikel- og skattedatabaser, at det var absolut umuligt at tilbagesøge den pågældende ulovlige støtte, samtidig med at den undlod at undersøge, om der fandtes eventuelle alternative metoder, der gjorde en, eventuel delvis, tilbagesøgning af denne støtte mulig.

94 Ved at tiltræde dette begik Retten således en retlig fejl.

95 Som generaladvokaten har anført i punkt 116 og 117 i forslaget til afgørelse, skal den omstændighed, at de oplysninger, der var nødvendige for tilbagesøgningen af den pågældende ulovlige støtte, ikke kunne indhentes fra de italienske matrikel- og skattedatabaser, anses for at henhøre under nationale vanskeligheder, som kan tilregnes de nationale myndigheder eller disses undladelser. Ifølge Domstolens faste praksis, der er nævnt i nærværende doms præmis 91, er sådanne nationale vanskeligheder ikke tilstrækkelige til at fastslå, at tilbagesøgningen var absolut umulig.

96 Som det fremgår af nærværende doms præmis 90-92, kan en tilbagesøgning af ulovlig støtte alene anses for at være objektivt og absolut umulig at foretage, når Kommissionen efter en grundig undersøgelse konstaterer, at to kumulative betingelser er opfyldt, nemlig for det første at de af den pågældende medlemsstat påberåbte vanskeligheder reelt foreligger, og for det andet at der ikke findes alternative metoder til tilbagesøgning. Som det fremgår af nærværende doms præmis 93, tiltrådte Retten den omtvistede afgørelses første del, selv om Kommissionen i denne afgørelse ikke havde foretaget en grundig undersøgelse for at vurdere, om den anden af disse betingelser var opfyldt.

97 Den retlige fejl, som Rettens dom af 15. september 2016, Scuola Elementare Maria Montessori mod Kommissionen (T-220/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:484), således er behæftet med, falder sammen med den retlige fejl, som Retten ligeledes begik, da den i denne doms præmis 86 og 104-110 forkastede Scuola Elementare Maria Montessoris argument om, at Kommissionen skulle have undersøgt, om der forelå alternative metoder, der gjorde en, eventuel delvis, tilbagesøgning af den pågældende støtte mulig, eftersom Scuola Elementare Maria Montessori ikke godtgjorde, at der forelå sådanne alternative metoder.

98 For så vidt som artikel 14, stk. 1, i forordning nr. 659/1999 pålægger Kommissionen som hovedregel at vedtage et påbud om tilbagesøgning af en ulovlig støtte og kun undtagelsesvis giver den mulighed for at give afkald herpå, påhvilede det således Kommissionen i den omtvistede afgørelse at godtgøre, at de betingelser, der tillod den at afstå fra at vedtage et sådant påbud, var opfyldt, og ikke Scuola Elementare Maria Montessori for Retten at bevise, at der fandtes alternative metoder, der gjorde en, eventuel delvis, tilbagesøgning af den pågældende støtte mulig. På denne baggrund kunne Retten ikke blot fastslå, at Scuola Elementare Maria Montessori for denne instans ikke havde godtgjort, at der forelå sådanne alternative metoder.

99 Det første appelanbringendes andet og tredje led skal derfor tiltrædes, mens dette anbringende i øvrigt forkastes.

Om det andet anbringende

Parternes argumenter

100 Scuola Elementare Maria Montessori har gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl ved at fastslå, at den IMU-fritagelse, der var genstand for den omtvistede afgørelses tredje del, ikke udgjorde statsstøtte som omhandlet i artikel 107, stk. 1, TEUF, eftersom denne fritagelse ikke fandt anvendelse på økonomisk virksomhed. I denne forbindelse har Scuola Elementare Maria Montessori gjort gældende, at Retten tilsidesatte Domstolens praksis ved at forkaste argumentet om, at de aktiviteter, der var omfattet af denne fritagelse, blev udført mod vederlag, fordi fritagelsen kun gjaldt for de

undervisningsaktiviteter, der blev leveret gratis eller mod betaling af et symbolsk beløb. Ved at definere det beløb, som dækker en del af de effektive omkostninger til en tjenesteydelse, som »symbolsk«, gjorde den italienske lovgivning det muligt, at den pågældende fritagelse blev indrømmet aktører, som hovedsageligt finansierer deres undervisningsaktiviteter med den modydelse, som de modtager fra eleverne eller disses forældre.

101 Scuola Elementare Maria Montessori har endvidere foreholdt Retten, at den fastslog, at den manglende anvendelse af IMU-fritagelsen på økonomisk virksomhed ligeledes sikres ved den omstændighed, at denne fritagelse alene dækker aktiviteter, som på grund af deres karakter ikke konkurrerer med andre erhvervsdrivendes aktiviteter, der forfølger et lukrativt formål. Denne omstændighed er nemlig ikke relevant for undervisningsaktiviteter, eftersom disse på grund af deres karakter konkurrerer med aktiviteter udøvet af andre erhvervsdrivende på markedet.

102 Kommissionen og Den Italienske Republik har bestridt denne argumentation.

Domstolens bemærkninger

103 Det følger af Domstolens praksis, at EU-konkurrenceretten, og navnlig forbuddet i artikel 107, stk. 1, TEUF, vedrører virksomheders aktiviteter. I denne sammenhæng omfatter begrebet »virksomhed« enhver enhed, som udøver økonomisk virksomhed, uanset denne enheds retlige status og dens finansieringsmåde (jf. i denne retning dom af 10.1.2006, Cassa di Risparmio di Firenze m.fl., C-222/04, EU:C:2006:8, præmis 107, og af 27.6.2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, præmis 39 og 41 og den deri nævnte retspraksis).

104 Enhver virksomhed, der bl.a. består i at udbyde tjenesteydelser på et bestemt marked, er økonomisk virksomhed, dvs. ydelser, der normalt udføres mod betaling. I denne forbindelse ligger det væsentlige kendetegn ved betalingen i det forhold, at betalingen udgør det økonomiske modstykke til den pågældende tjenesteydelse (jf. i denne retning dom af 11.9.2007, Schwarz og Gootjes-Schwarz, C-76/05, EU:C:2007:492, præmis 37 og 38, og af 27.6.2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, præmis 45 og 47).

105 Hvad angår undervisningsaktiviteter har Domstolen tidligere fastslået, at undervisning på undervisningsinstitutioner, der i det væsentlige finansieres med private midler, som ikke stammer fra tjenesteyderen selv, er en tjenesteydelse, eftersom disse institutioner har til formål at udføre en ydelse mod betaling (dom af 27.6.2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, præmis 48 og den deri nævnte retspraksis).

106 I det foreliggende tilfælde konstaterede Retten i præmis 136 og 140 i dom af 15. september 2016, Scuola Elementare Maria Montessori mod Kommissionen (T-220/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:484), at IMU-fritagelsen kun fandt anvendelse på undervisningsaktiviteter, der blev leveret gratis eller mod betaling af et symbolsk beløb, som alene dækkede en del af tjenesteydelsens reelle omkostninger, idet denne del ikke skulle stå i forhold til disse omkostninger.

107 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at hvor der er tale om en af Retten foretaget fortolkning af national ret, er Domstolen i forbindelse med en appelsag kun kompetent til at efterprøve, om denne ret er blevet gengivet urigtigt, hvilket skal fremgå på åbenbar vis af sagsakterne (dom af 21.12.2016, Kommissionen mod Hansestadt Lübeck, C-524/14 P, EU:C:2016:971, præmis 20 og den deri nævnte retspraksis).

108 Eftersom Scuola Elementare Maria Montessori ikke har påberåbt sig en urigtig gengivelse, skal dens argument om, at italiensk lovgivning giver mulighed for at lade IMU-fritagelsen omfatte undervisningsaktiviteter, som hovedsageligt finansieres af eleverne eller disses forældre, afvises.

109 Hvad angår Scuola Elementare Maria Montessoris argument om, at Retten tilsidesatte Domstolens praksis, der er nævnt i nærværende doms præmis 103-105, skal det, som generaladvokaten har anført i punkt 142-144 i forslaget til afgørelse, bemærkes, at eftersom Retten som led i fortolkningen af den pågældende nationale lovgivning konstaterede, at IMU-fritagelsen kun fandt anvendelse på undervisning, der forestås gratis eller mod en symbolsk betaling, som ikke står i forhold til omkostningerne ved den nævnte tjeneste, kunne den uden at begå en retlig fejl forkaste Scuola Elementare Maria Montessoris klagepunkt om, at denne fritagelse fandt anvendelse på undervisningsaktiviteter leveret mod vederlag.

110 For så vidt som Scuola Elementare Maria Montessori endvidere har foreholdt Retten, at den fastslog, at den manglende anvendelse af IMU-fritagelsen på økonomisk virksomhed ligeledes sikres ved, at denne fritagelse alene dækker aktiviteter, som ikke ved deres karakter konkurrerer med andre aktørers aktiviteter, der forfølger et lukrativt formål, skal Scuola Elementare Maria Montessoris argumentation forkastes som uvirksom, idet den vedrører en grund fremsat for fuldstændighedens skyld.

111 Følgelig bør det andet appelanbringende forkastes.

112 Eftersom det første appelanbringendes andet og tredje led imidlertid blev tiltrådt, skal dom af 15. september 2016, Scuola Elementare Maria Montessori mod Kommissionen (T-220/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:484), ophæves, for så vidt som Retten deri fastslog, at den omtvistede afgørelses første del var gyldig, og i øvrigt forkastes appellen.

Sagen for Retten i sag T-220/13

113 I overensstemmelse med artikel 61, stk. 1, andet punktum, i statutten for Den Europæiske Unions Domstol kan Domstolen, når den ophæver den af Retten trufne afgørelse, selv træffe endelig afgørelse, hvis sagen er moden til påkendelse.

114 Dette er tilfældet i den foreliggende sag.

115 Det er i denne forbindelse tilstrækkeligt at bemærke, som Scuola Elementare Maria Montessori i det væsentlige har gjort gældende som led i det første appelanbringende, at den omtvistede afgørelses første del af de i nærværende doms præmis 90-99 anførte grunde er behæftet med en retlig fejl, for så vidt som Kommissionen fastslog, at det var absolut umuligt at tilbagesøge den ulovlige støtte, der var tildelt i henhold til ICI, uden at den foretog en grundig undersøgelse af alle de betingelser, der kræves i medfør af Domstolens praksis for at kunne foretage en sådan konstatering.

116 Scuola Elementare Maria Montessoris første appelanbringende skal derfor tiltrædes, og den omtvistede afgørelse annulleres i dette omfang.

Sagsomkostninger

117 Det bestemmes i procesreglementets artikel 184, stk. 2, at såfremt appellen ikke tages til følge, eller såfremt appellen tages til følge, og Domstolen selv endeligt afgør sagen, træffer den afgørelse om sagsomkostningerne. I henhold til procesreglementets artikel 138, stk. 1, der i medfør af samme reglements artikel 184, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagsomkostningerne, hvis der er nedlagt påstand herom.

118 Samme procesreglements artikel 138, stk. 3, som i medfør af dettes artikel 184, stk. 1, finder anvendelse i appelsager, fastsætter endvidere, at hvis hver af parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter, bærer hver part sine egne omkostninger. Domstolen kan dog, hvis dette efter omstændighederne findes begrundet, beslutte, at en part, ud over at bære sine egne omkostninger, skal betale en del af modpartens omkostninger.

119 I henhold til procesreglementets artikel 140, stk. 1, der i medfør af samme reglements artikel 184, stk. 1, finder anvendelse i appelsager, bærer de medlemsstater og institutioner, som er indtrådt i sagen, deres egne omkostninger.

120 I det foreliggende tilfælde skal det hvad angår appellen i sag C-622/16 P, henset til omstændighederne i den foreliggende sag, bestemmes, at Scuola Elementare Maria Montessori bærer halvdelen af sine egne omkostninger, og at Kommissionen ud over at bære sine egne omkostninger betaler halvdelen af de af Scuola Elementare Maria Montessori afholdte omkostninger. Hvad angår søgsmålet for Retten i sag T-220/13 betaler Scuola Elementare Maria Montessori, henset til, at alene dens første anbringende er blevet endeligt tiltrådt, to tredjedele af Kommissionens omkostninger og bærer to tredjedele af sine egne omkostninger, og Kommissionen betaler en tredjedel af de af Scuola Elementare Maria Montessoris afholdte omkostninger og bærer en tredjedel af sine egne omkostninger.

121 Eftersom Scuola Elementare Maria Montessori hvad angår appellen i sag C-623/16 P har nedlagt påstand om, at Kommissionen tilpligtes at betale sagsomkostningerne, og da sidstnævnte har tabt sagen, bør det pålægges Kommissionen at betale sagsomkostningerne.

122 Eftersom Pietro Ferracci hvad angår appellen i sag C-624/16 P ikke har nedlagt påstand om, at Kommissionen tilpligtes at betale sagsomkostningerne, og da sidstnævnte har tabt sagen, bør det pålægges Kommissionen at bære sine egne sagsomkostninger.

123 Den Italienske Republik bærer sine egne omkostninger i sagerne C-622/16 P – C-624/16 P.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Store Afdeling):

1) Den Europæiske Unions Rets dom af 15. september 2016, Scuola Elementare Maria Montessori mod Kommissionen (T-220/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:484), ophæves, for så vidt som den herved frifandt Europa-Kommissionen i søgsmålet anlagt af Scuola Elementare Maria Montessori Srl med påstand om annullation af Kommissionens afgørelse 2013/284/EU af 19. december 2012 om statsstøtte SA.20829 (C 26/2010, ex NN 43/2010 (ex CP 71/2006)) – Ordning vedrørende fritagelse for kommunal ejendomsskat for ejendomme, der benyttes af ikke-kommercielle enheder til specifikke formål gennemført af Italien, for så vidt som Kommissionen ikke pålagde tilbagesøgning af den ulovlige støtte, der var tildelt i medfør af fritagelsen for Imposta comunale sugli immobili (kommunal ejendomsskat).

2) I øvrigt forkastes appellen i sag C-622/16 P.

3) Afgørelse 2013/284 annulleres, for så vidt som Kommissionen ikke pålagde tilbagesøgning af den ulovlige støtte, der var tildelt i medfør af fritagelsen for Imposta comunale sugli immobili (kommunal ejendomsskat).

4) Appellerne i sagerne C-623/16 P og C-624/16 P forkastes.

5) Scuola Elementare Maria Montessori Srl bærer halvdelen af sine egne omkostninger som led i appellen i sag C-622/16 P samt betaler to tredjedele af Kommissionens omkostninger og bærer to tredjedele af sine egne omkostninger vedrørende søgsmålet for Den Europæiske Unions Ret i sag T-220/13.

6) Kommissionen bærer hvad angår sine egne omkostninger en tredjedel heraf vedrørende søgsmålet for Den Europæiske Unions Ret i sag T-220/13 og i appellerne i sagerne C-622/16 P – C-624/16 P, og hvad angår de af Scuola Elementare Maria Montessori Srl afholdte omkostninger betaler Kommissionen en tredjedel heraf vedrørende søgsmålet for Den Europæiske Unions Ret i sag T-220/13 samt halvdelen af omkostningerne vedrørende appellen i sag C-622/16 P og betaler omkostningerne som led i sag C-623/16 P.

7) Den Italienske Republik bærer sine egne omkostninger i sagerne C-622/16 P – C-624/16 P.

Underskrifter

i — Der er foretaget en sproglig rettelse af præmis 46 i denne tekst efter den oprindelige offentliggørelse.